UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

27 päivänä tammikuuta 2011 *

Asiassa C-168/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale di Milano (Italia) on esittänyt 12.3.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 12.5.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Flos SpA

vastaan

Semeraro Casa e Famiglia SpA,

Assoluce – Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazionen

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Lõhmus (esittelevä tuomari) ja A. Ó Caoimh,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: Y. Bot,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 22.4.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Flos SpA, edustajinaan avvocato G. Casucci ja avvocato N. Ferretti,

– Semeraro Casa e Famiglia SpA, edustajinaan avvocato G. Floridia ja avvocato F. Polettini,

– Assoluce – Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazione, edustajinaan avvocato C. Galli, avvocato M. Bogni ja avvocato C. Paschi,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato S. Fiorentino,

– Euroopan komissio, asiamiehinään H. Krämer ja S. La Pergola,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.6.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee mallien oikeudellisesta suojasta 13.10.1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/71/EY (EYVL L 289, s. 28) 17 ja 19 artiklan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Flos SpA (jäljempänä Flos), joka on designvalaisimia valmistava yhtiö, ja Semeraro Casa e Famiglia SpA (jäljempänä Semeraro) ja joka koskee tekijänoikeuden, jonka haltija Flos väittää olevansa Arco-nimisen valaisinmallin osalta, loukkausta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 93/98/ETY

3 Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta 29.10.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/98/ETY (EYVL L 290, s. 9) johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa todetaan, että tekijänoikeuden ja

lähioikeuksien suojan voimassaoloaikaa koskevien kansallisten lainsäädäntöjen välillä olevat erot voivat haitata tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen vapaata tarjoamista sekä vääristää kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla ja että siksi jäsenvaltioiden lainsäädännöt olisi sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi yhdenmukaistettava siten, että suojan voimassaoloajat ovat samat koko Euroopan unionissa.

4 Saman direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (Pariisin sopimuskirja 24.7.1971), sellaisena kuin se on muutettuna 28.7.1979, 2 artiklassa tarkoitetun kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeudet ovat voimassa koko tekijän elinajan ja 70 vuotta tämän kuolemasta.

5 Kyseisen direktiivin 10 artiklan, jonka otsikkona on ”Ajallinen sovellettavuus”, 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos tässä direktiivissä säädettyä vastaavaa suojan voimassaoloaikaa pitempi suojan voimassaoloaika on jo alkanut jossakin jäsenvaltiossa 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna päivämääränä, tämä direktiivi ei lyhennä sitä kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Tässä direktiivissä säädettyjä suojan voimassaoloaikoja on sovellettava kaikkiin teoksiin ja kohteisiin, joita 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna päivämääränä suojataan ainakin yhdessä jäsenvaltiossa tekijänoikeutta tai lähioikeuksia koskevien kansallisten säännösten mukaan taikka jotka täyttävät [vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19.11.1992 annetussa neuvoston] direktiivissä 92/100/ETY [(EYVL L 346, s. 61)] säädetyt suojan edellytykset.

3. Tämän direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päivämäärää tapahtuneeseen hyväksi käyttämiseen. Jäsenvaltioiden on annettava erityisesti kolmansien saamien oikeuksien suojaamiseksi tarvittavat säännökset."

6 Direktiivin 93/98 13 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden oli saatettava tämän direktiivin 1–11 artiklan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 1.7.1995 mennessä.

Direktiivi 98/71

7 Direktiivin 98/71 johdanto-osan toisessa ja kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, että jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan määräytyvässä mallien oikeudellisessa suojassa olevilla eroilla on välittömiä vaikutuksia sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan sellaisten tavaroiden osalta, joihin on käytetty malleja, ja että nämä erot voivat vääristää kilpailua sisämarkkinoilla, minkä vuoksi on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta tarpeen lähentää mallien oikeudellista suojaa koskevaa kansallista lainsäädäntöä.

8 Kyseisen direktiivin johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan, että "koska tekijänoikeuslainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, on tärkeää vahvistaa rekisteröityjen mallien suojaamista koskevan erityislainsäädännön ja tekijänoikeuslainsäädännön antaman kaksinkertaisen suojan periaate, samalla kun jäsenvaltioille jätetään oikeus päättää tekijänoikeudellisen suojan laajuudesta ja siitä, millä edellytyksillä tätä suojaa annetaan".

9 Saman direktiivin 12 artiklassa, jonka otsikkona on ”Mallioikeudesta johtuvat oikeudet”, säädetään seuraavaa:

”1. Mallin rekisteröinti antaa sen haltijalle yksinoikeuden käyttää sitä ja estää kolmatta henkilöä käyttämästä sitä ilman mallioikeuden haltijan lupaa. Edellä mainittu käyttö sisältää erityisesti sellaisen tuotteen, johon kyseinen malli sisältyy tai johon sitä sovelletaan, valmistamisen, tarjoamisen, markkinoille saattamisen, maahantuonnin, maastaviennin tai käyttämisen tai tällaisen tuotteen varastoinnin näihin tarkoituksiin.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitettuja toimia ei ole jäsenvaltion lain nojalla voitu estää ennen tämän direktiivin noudattamiseksi annettujen säännösten voimaantulopäivää, mallin rekisteröinnistä johtaviin oikeuksiin ei saa vedota siten, että tarkoituksena on estää sellaista henkilöä, joka oli aloittanut tällaiset toimet ennen kyseistä päivää, jatkamasta tällaisia toimia.”

10 Direktiivin 98/71 17 artiklassa, jonka otsikkona on ”Suhde tekijänoikeuteen”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin mukaisesti jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröityä mallia koskevalla oikeudella suojattu malli voidaan suojata myös kyseisen valtion tekijänoikeuslain nojalla siitä päivästä lähtien, jona malli on luotu tai saatettu johonkin muotoon. Kukin jäsenvaltio määrää näin myönnettävän suojan laajuuden ja edellytykset sekä vaadittavan omaperäisyyden.”

11 Kyseisen direktiivin 19 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 28.10.2001.

Direktiivi 2001/29/EY

12 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 1 artiklan, jonka otsikkona on ”Soveltamisala”, 1 kohdassa säädetään, että tämä direktiivi koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa.

13 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikkona on ”Kappaleen valmistamista koskeva oikeus”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

a) tekijöillä teostensa osalta;

– –”

Kansallinen säännöstö

14 Mallien suoja perustuu teollismallien patentteja koskevista säännöksistä 25.8.1940 annettuun kuninkaan asetukseen nro 1411 (GURI nro 247, 21.10.1940). Kuninkaan asetuksen 5 §:ssä, sellaisena kuin sitä sovellettiin 19.4.2001 saakka, säädettiin seuraavaa:

”Malleja koskeva patentti voidaan myöntää malleille, jotka voivat antaa tietyille teollisuustuotteille muodoltaan tai erityiseltä linjojen, värien tai muiden tekijöiden yhdistelmältään erityisen ulkoasun. Tekijänoikeutta koskevia säännöksiä ei sovelleta edellä mainittuihin malleihin – –”

15 Tekijänoikeudesta ja muista tekijänoikeuden käyttämiseen liittyvistä oikeuksista 22.4.1941 annetun lain nro 633 (GURI nro 166, 16.7.1941; jäljempänä laki nro 633/1941) 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa, sellaisena kuin sitä sovellettiin 19.4.2001 saakka, asetettiin malleja koskevan tekijänoikeuden suojan edellytykseksi ”erotettavuus” (scindibilità), kun siinä säädettiin, että tekijänoikeudella suojataan ”teoksia, – – myös teollisuudessa sovellettuina, edellyttäen että niiden taiteellinen arvo on erotettavissa sen tuotteen, johon ne liittyvät, teollisesta luonteesta”.

16 Direktiivin 98/71/EY täytäntöönpanosta 2.2.2001 annetun asetuksen (decreto legislativo) nro 95 (GURI nro 79, 4.4.2001; jäljempänä asetus nro 95/2001), joka tuli voimaan 19.4.2001, 22 §:llä muutettiin lain nro 633/1941 2 §:n 1 momentin 4 kohtaa siten, että sillä poistettiin ”erotettavuutta” koskeva edellytys ja lisättiin suojattujen teosten luetteloon uudessa 10 kohdassa ”teollisen muotoilun tuloksena syntyneet teokset, joihin itsessään sisältyy luovuutta ja taiteellista arvoa”.

17 Direktiivin 98/71/EY täytäntöönpanosta 12.4.2001 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 164 (GURI nro 125, 31.5.2001; jäljempänä asetus nro 164/2001) otettiin siten, että sillä lisättiin 25 bis § asetukseen nro 95/2001, väliaikaisesti käyttöön kymmenen vuoden pituinen siirtymäaika, joka alkoi 19.4.2001 ja jonka aikana ”lain [nro 633/1941] 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetuille malleille annettuun suojaan ei voida vedota niitä vastaan, jotka ovat ennen edellä mainittua päivämäärää ryhtyneet valmistamaan, tarjoamaan tai myymään tuotteita, jotka on toteutettu sellaisten mallien mukaisesti, jotka olivat vapaasti käytettävissä tai joista oli tullut vapaasti käytettäviä”.

18 Tämä säännös toistettiin tämän jälkeen vuonna 2005 säädetyn Italian teollisoikeuskoodeksin (jäljempänä teollisoikeuskoodeksi) 239 §:ssä.

19 Yhteisön ja kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanoa koskevista säännöistä 15.2.2007 annetun asetuksen (decreto-legge) nro 10 (GURI nro 38, 15.2.2007), joka muutettiin laiksi 6.4.2007 annetulla lailla nro 46, 4 §:n 4 momentissa muun muassa poistettiin asetuksella nro 164/2001 käyttöön otettu kymmenen vuoden pituinen siirtymäaika siten, että sillä muutettiin teollisoikeuskoodeksin 239 §:ää. Tässä tällä tavalla muutetussa pykälässä säädettiin seuraavaa:

”Lain [nro 633/1941] 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetuille teollisen muotoilun tuloksena syntyneille malleille annettuun suojaan ei voida vedota sellaisia tuotteita vastaan, jotka on toteutettu sellaisten mallien mukaisesti, jotka ovat vapaasti käytettävissä tai joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen asetuksen [nro 95/2001] voimaantuloa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

20 Flos nosti 23.11.2006 Semeraroa vastaan kanteen Tribunale di Milanossa, koska Semeraro oli tuonut Kiinasta ja myynyt Italiassa Fluida-nimisiä valaisimia, joissa Flosin mukaan jäljiteltiin kaikkia Arco-valaisimen, joka on teollisen muotoilun tuloksena syntynyt teos, jota koskevien taloudellisten oikeuksien haltija Flos katsoo olevansa, tyylillisiä ja esteettisiä ominaisuuksia.

21 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että pääasian, jossa tämä ennakkoratkaisupyyntö on esitetty, oikeudenkäyntiä edeltäneessä välitoimimenettelyssä todettiin, että Arco-valaisinta, joka luotiin vuonna 1962 ja josta tuli vapaasti käytettävä ennen 19.4.2001, suojattiin lain nro 633/1941, sellaisena kuin se oli muutettuna asetuksella nro 95/2001, nojalla teollisen muotoilun tuloksena syntyneitä teoksia koskevalla tekijänoikeudella ja että Semeraron maahantuomassa valaisinmallissa ”oli jäljitelty orjallisesti kaikkia Arco-valaisimen tyylillisiä ja esteettisiä ominaisuuksia”. Välitoimista päättävä tuomari määräsi näin ollen 29.12.2006 antamassaan määräyksessä maahantuodut valaisimet takavarikoitaviksi ja kielsi Semeraroa enää myymästä näitä valaisimia.

22 Pääasian osalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että tämän asian ollessa vireillä on tehty lainmuutoksia, jotka koskevat teollisen muotoilun tuloksena syntyneitä teoksia koskevaa tekijänoikeuden suojaa ja jotka aiheuttavat epäilyksiä siitä, ovatko nämä muutokset direktiivin 98/71 ja erityisesti kyseisen direktiivin 17 artiklassa ilmaistun suojien samanaikaisuuden periaatteen mukaisia.

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tältä osin erityisesti teollisoikeuskoodeksin 239 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 15.2.2007 annetun asetuksen nro 10 4 §:n 4 momentilla.

24 Tässä tilanteessa Tribunale di Milano päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin [98/71] 17 ja 19 artiklaa tulkittava siten, että sovellettaessa jonkin sellaisen jäsenvaltion – – lakia, joka direktiivin mukaisesti on sisällyttänyt oikeusjärjestykseensä malleja koskevan tekijänoikeuden suojan, tälle jäsenvaltiolle myönnetty mahdollisuus määrätä itsenäisesti tämän suojan laajuus ja edellytykset voi käsittää myös tekijänoikeuden suojan pois sulkemisen malleilta, jotka täyttävät kyllä tekijänoikeuden suojalle asetetut edellytykset mutta joista oli tullut vapaasti käytettäviä ennen niiden säännösten voimaantulopäivää, joilla kansalliseen oikeusjärjestykseen sisällytettiin malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, koska niitä ei ollut koskaan rekisteröity malleina tai koska niiden rekisteröinti ei kyseisenä ajankohtana ollut enää voimassa?

2) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on kieltävä, onko direktiivin [98/71] 17 ja 19 artiklaa tulkittava siten, että sovellettaessa jonkin sellaisen jäsenvaltion kansallista lakia, joka direktiivin mukaisesti on sisällyttänyt oikeusjärjestykseensä malleja koskevan tekijänoikeuden suojan, tälle jäsenvaltiolle myönnetty mahdollisuus määrätä itsenäisesti suojan laajuus ja edellytykset voi käsittää myös tekijänoikeuden suojan pois sulkemisen malleilta, jotka täyttävät kyllä tekijänoikeuden suojalle asetetut edellytykset mutta joista oli tullut vapaasti käytettäviä ennen niiden säännösten voimaantulopäivää, joilla kansalliseen oikeusjärjestykseen sisällytettiin malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, kun kolmas osapuoli – ilman kyseisten mallien tekijänoikeuden haltijan lupaa – on jäsenvaltiossa jo valmistanut ja myynyt kyseisten mallien mukaisia tuotteita?

3) Mikäli vastaus ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on kieltävä, onko direktiivin [98/71] 17 ja 19 artiklaa tulkittava siten, että sovellettaessa jonkin sellaisen jäsenvaltion kansallista lakia, joka direktiivin mukaisesti on sisällyttänyt oikeusjärjestykseensä malleja koskevan tekijänoikeuden suojan, tälle jäsenvaltiolle myönnetty mahdollisuus määrätä itsenäisesti suojan laajuus ja edellytykset voi käsittää myös tekijänoikeuden suojan pois sulkemisen malleilta, jotka täyttävät kyllä tekijänoikeuden suojalle asetetut edellytykset mutta joista oli tullut vapaasti käytettäviä ennen niiden säännösten voimaantulopäivää, joilla kansalliseen oikeusjärjestykseen sisällytettiin malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, kun kolmas osapuoli – ilman kyseisten mallien tekijänoikeuden haltijan lupaa – on jäsenvaltiossa jo valmistanut ja myynyt kyseisten mallien mukaisia tuotteita, jos tämä pois sulkeminen on kestoltaan merkittävä (kymmenen vuotta)?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

25 Semeraro ja Euroopan komissio ovat esittäneet epäilyksensä siitä, onko direktiivin 98/71 19 artikla merkityksellinen pääasian ratkaisemisen kannalta, sillä tässä artiklassa asetetaan ainoastaan määräaika, johon mennessä jäsenvaltioiden oli pantava täytäntöön kyseisen direktiivin säännökset.

26 Tästä on todettava, ettei ennakkoratkaisupyynnössä ole selitetty sitä, mikä merkitys direktiivin 98/71 täytäntöönpanon määräajan päättymisellä on pääasian ratkaisemisen kannalta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on nimittäin viitannut tämän ennakkoratkaisupyynnön perusteluissa ainoastaan tämän direktiivin 17 artiklaan.

27 Näin ollen on katsottava, että kysymykset on esitetty lähinnä kyseisen direktiivin 17 artiklan osalta, ja näin ollen unionin tuomioistuimen on vastattava näihin kysymyksiin pelkästään tämän artiklan perusteella.

Ensimmäinen kysymys

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko direktiivin 98/71 17 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois niitä malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, jotka olivat vapaasti käytettävissä tai joista oli tullut vapaasti käytettäviä ennen niiden säännösten voimaantulopäivää, joilla tämän valtion kansalliseen oikeusjärjestykseen

sisällytettiin tällainen tekijänoikeuden suoja, joko siksi, ettei niitä ollut koskaan rekisteröity malleina, tai siksi, ettei niiden rekisteröinti ollut enää voimassa kyseisenä ajankohtana, ja siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee siten kaksi vaihtoehtoa eli yhtäältä sen, että mallit olivat vapaasti käytettävissä ennen direktiivin 98/71 täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön voimaantulopäivää eli ennen 19.4.2001 siksi, ettei näitä malleja ole rekisteröity malleina, ja toisaalta sen, että malleista oli tullut vapaasti käytettäviä ennen tätä päivämäärää siksi, ettei rekisteröinnistä seuraava suoja ollut enää voimassa.

30 Vaikka Flos on maininnut istunnossa, ettei se ollut rekisteröinyt pääasiassa kyseessä olevaa valaisinta mallina, ennakkoratkaisupyynnössä ei ole esitetty tältä osin mitään täsmennyksiä.

31 Näin ollen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava ottamalla huomioon tämän tuomion 29 kohdassa mainitut kaksi vaihtoehtoa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava, onko tämä valaisin rekisteröity mallina vai ei.

32 Ensimmäisestä vaihtoehdosta eli siitä, ettei malleja ole koskaan rekisteröity malleina, on todettava, että ainoastaan jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta direktiivin 98/71 säännösten mukaisesti rekisteröity malli voidaan suojata kyseisen direktiivin 17 artiklan mukaan tämän direktiivin mukaisesti kyseisen valtion tekijänoikeuslain nojalla.

33 Näin ollen mallit, jotka olivat vapaasti käytettäviä ennen sen kansallisen lainsäädännön voimaantulopäivää, jolla direktiivi 98/71 on saatettu osaksi jäsenvaltion kansallista oikeusjärjestystä, siksi, ettei näitä malleja ole rekisteröity, eivät kuulu kyseisen artiklan soveltamisalaan.

34 Ei kuitenkaan voida sulkea pois sitä, että teoksia, jotka voivat muodostua rekisteröimättömistä malleista, koskeva tekijänoikeuden suoja voi perustua muihin tekijänoikeutta koskeviin direktiiveihin, muun muassa direktiiviin 2001/29, jos kyseisen direktiivin soveltamisen edellytykset täyttyvät, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.

35 Toisesta vaihtoehdosta eli siitä, että malleista on tullut vapaasti käytettäviä siksi, ettei rekisteröinnistä seuraava suoja ole enää voimassa, on muistutettava, että vaikka direktiivin 98/71 17 artiklan ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröity malli voidaan suojata myös kyseisen valtion tekijänoikeuslain nojalla siitä päivästä lähtien, jona malli on luotu tai saatettu johonkin muotoon, saman artiklan toisessa virkkeessä sallitaan jäsenvaltioiden määräävän näin myönnettävän suojan laajuuden ja edellytykset sekä vaadittavan omaperäisyyden.

36 Tätä toista virkettä ei voida kuitenkaan tulkita siten, että jäsenvaltiot voisivat antaa tai olla antamatta tekijänoikeuden suojaa jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröidylle mallille, jos tämä malli täyttää kyseiset näin myönnettävän suojan edellytykset.

37 Direktiivin 17 artiklan sanamuodosta ja erityisesti tämän artiklan ensimmäisessä virkkeessä käytetystä termistä ”myös” ilmenee nimittäin selvästi, että tekijänoikeuden suojaa on annettava kaikille jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröidyille malleille.

38 Unionin lainsäätäjän tahto antaa tätä suojaa ilmenee lisäksi direktiivin 98/71 johdanto-osan kahdeksannesta perustelukappaleesta, jossa vahvistetaan rekisteröityjen mallien suojaamista koskevan erityislainsäädännön ja tekijänoikeuslainsäädännön antaman samanaikaisen suojan periaate, koska tekijänoikeuslainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu.

39 Jäsenvaltioiden mahdollisuus määrätä tekijänoikeuden suojan laajuus ja edellytykset ei voi myöskään koskea tämän suojan voimassaoloaikaa, joka on jo yhdenmukaistettu unionin laajuisesti direktiivillä 93/98.

40 Direktiivin 93/98 1 artiklan 1 kohdassa säädetään tältä osin, että kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen 2 artiklassa tarkoitetun kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeudet ovat voimassa koko tekijän elinajan ja 70 vuotta tämän kuolemasta. Saman direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tätä voimassaoloaikaa on sovellettava kaikkiin teoksiin ja kohteisiin, joita suojattiin 1.7.1995 tekijänoikeudella ainakin yhdessä jäsenvaltiossa.

41 Näin ollen jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröityjä malleja, jotka ovat täyttäneet jäsenvaltioissa asetetut tekijänoikeuden suojan edellytykset, muun muassa omaperäisyyden, ja joita koskeva direktiivin 93/98 1 artiklassa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 10 artiklan 2 kohdan kanssa, säädetty suoja-aika ei ollut vielä päättynyt, oli suojattava direktiivin 98/71 17 artiklan mukaan kyseisen jäsenvaltion tekijänoikeudella.

42 Kuten asiassa C-60/98, Butterfly Music, 29.6.1999 annetun tuomion (Kok., s. I-3939) 18–20 kohdassa on todettu, direktiivin 93/98 10 artiklan 2 kohdasta ilmenee selvästi, että direktiivissä säädettyjen suoja-aikojen soveltamisesta voi seurata, että niissä jäsenvaltioissa, joiden lainsäädännössä säädetty suoja-aika oli direktiivissä säädettyä

lyhyempi, aletaan suojella uudelleen sellaisia teoksia tai kohteita, joiden suoja on jo lakannut. Tuomiossa on katsottu, että unionin lainsäätäjän nimenomaisena tarkoituksena on ollut saada aikaan tällainen seuraus ja että tähän ratkaisuun päädyttiin, jotta muun muassa saman direktiivin johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa mainittu tavoite tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien suoja-aikojen yhdenmukaistamisesta saavutettaisiin mahdollisimman nopeasti ja jotta vältettäisiin sellaiset tilanteet, että tietyt oikeudet ovat joissain jäsenvaltioissa lakanneet, kun taas toisissa ne ovat edelleen voimassa.

43 On katsottava, että tätä päättelyä on sovellettava myös niitä malleja, jotka on aikaisemmin suojattu jollakin muulla immateriaalioikeudella, koskevan tekijänoikeuden suojan uudestisyntymiseen. Kun otetaan huomioon direktiivin 98/71 johdanto-osan toinen ja kolmas perustelukappale, kansallisessa lainsäädännössä, jolla direktiivi pannaan täytäntöön, ei voida tämän direktiivin yhdenmukaista soveltamista koko unionin alueella vaarantamatta ja vaikuttamatta sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan sellaisten tavaroiden osalta, joihin on käytetty malleja, sulkea pois niitä malleja koskevaa tekijänoikeuden suojaa, jotka olivat vapaasti käytettävissä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, mutta jotka täyttävät tänä voimaantulopäivänä kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

44 Tämän seurauksena ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 98/71 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröityjä malleja, joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, koskeva tämän jäsenvaltion tekijänoikeussuoja siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

Toinen ja kolmas kysymys

45 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on tarkasteltava yhdessä, pääasiallisesti, onko direktiivin 98/71 17 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois joko huomattavan pitkäksi ajanjaksoksi eli kymmeneksi vuodeksi tai kokonaisuudessaan niitä malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, sellaisten kolmansien osalta, jotka ovat jäsenvaltiossa valmistaneet ja myyneet kyseisten mallien mukaisia tuotteita, siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

46 Flos, Italian hallitus ja komissio ovat katsoneet kirjallisissa huomautuksissaan ja Semeraro on katsonut istunnossa vapaasti käytettävissä olevia malleja koskevasta immateriaalioikeuden suojan eli tekijänoikeuden suojan uudestisyntymisestä, että tämä suoja voi aiheuttaa yhtäältä tekijänoikeuden haltijoiden ja tekijänoikeuden haltijoiden oikeudenomistajien oikeutettujen intressien ja toisaalta niiden vilpittömässä mielessä toimivien kolmansien, jotka ovat luottaneet siihen, että näitä malleja voidaan vapaasti käyttää kyseisten mallien mukaisten tuotteiden valmistamiseen tai myymiseen, intressien välisen ristiriidan.

47 Asetuksen nro 164/2001, jolla on lisätty 25 bis § asetukseen nro 95/2001, ja teollisoikeuskoodeksin 239 §:n kaltainen direktiivin 98/71 täytäntöön panemiseksi annettu kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään kymmenen vuoden pituisesta siirtymäajasta, jonka takia kyseessä olevien mallien suojaan ei voida vedota sellaista tiettyä kolmansien ryhmää vastaan, joka on valmistanut kyseisten mallien mukaisia tuotteita ennen 19.4.2001, voi tosin synnyttää kyseisiä tuotteita valmistavissa kolmansissa perustellun luottamuksen siitä, että tätä mallien hyväksi käyttämistä voidaan jatkaa.

48 Direktiivissä 98/71, toisin kuin direktiivin 93/98 10 artiklan 3 kohdassa, ei ole tekijänoikeuden suojan soveltamisesta malleihin mitään nimenomaista säännöstä, joka koskisi kyseisen direktiivin ajallista sovellettavuutta ja jonka tarkoituksena olisi kolmansien saavuttamien oikeuksien ja kolmansien perustellun luottamuksen suojaaminen.

49 Tästä on todettava, että direktiivin 98/71 12 artiklan 2 kohdassa, joka koskee sitä, että henkilö, joka oli aloittanut mallien hyväksi käyttämistä koskevat toimet ennen tämän direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten voimaantulopäivää, jatkaa tällaisia toimia, koskee ainoastaan mallin rekisteröinnistä johtuvia oikeuksia, kuten jo tämän säännöksen sanamuodostakin ilmenee, ja tätä säännöstä ei voida näin ollen soveltaa tekijänoikeuden suojaan.

50 Siksi, ettei ole olemassa säännöstä, joka koskisi nimenomaisesti kolmansien hyväksi tulevaa saavutettujen oikeuksien ja perustellun luottamuksen suojaa siltä osin kuin kyseessä on direktiivin 98/71 17 artiklassa säädetty tekijänoikeuden suojan uudestisyntyminen, ei kuitenkaan voida olla soveltamatta saavutettujen oikeuksien kunnioittamista koskevaa periaatetta ja luottamuksensuojan periaatetta, jotka kuuluvat unionin oikeuden perusperiaatteisiin.

51 Tässä on muistutettava, että sen periaatteen mukaisesti, jonka mukaan lakeja, joilla muutetaan toista lakia, sovelletaan vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuuden seurauksiin, jos toisin ei ole säädetty (ks. mm. asia 68/69, Brock, tuomio 14.4.1970, Kok., s. 171, 6 kohta; asia 270/84, Licata v. TSK, tuomio 10.7.1986, Kok., s. 2305, 31 kohta ja em. asia Butterfly Music, tuomion 24 kohta), ennen uuden lainsäädännön voimaantulopäivää toteutettuihin toimiin sovelletaan vanhaa lakia. Siten tekijänoikeuden suojan uudestisyntymisellä ei ole vaikutusta sellaisiin hyväksi käyttämistä koskeviin toimiin, jotka kolmas on toteuttanut kokonaan ennen päivää, jona tällaiset oikeudet ovat tulleet voimaan.

52 Kyseisen periaatteen mukaan se, että tätä tekijänoikeuden suojaa sovelletaan sellaisten tilanteiden tulevaisuuden seurauksiin, jotka eivät ole vielä täysin päättyneet, sen sijaan merkitsee sitä, että tämä suoja vaikuttaa kolmansien oikeuksiin käyttää edelleen hyväksi kohteita, jotka on uudelleen suojattu immateriaalioikeudella (ks. vastaavasti em. asia Butterfly Music, tuomion 24 kohta).

53 On myös muistutettava, ettei vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan luottamuksensuojan periaatteen soveltamisalaa voida laajentaa sellaiseksi, että yleisesti estetään uuden säädöksen soveltaminen aikaisemman säädöksen voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuuden seurauksiin (ks. vastaavasti mm. asia 278/84, Saksa v. komissio, tuomio 14.1.1987, Kok., s. 1, 36 kohta; asia 203/86, Espanja v. neuvosto, tuomio 20.9.1988, Kok., s. 4563, 19 kohta; asia C-221/88, Busseni, tuomio 22.2.1990, Kok., s. I-495, Kok. Ep. X, s. 341, 35 kohta ja em. asia Butterfly Music, tuomion 25 kohta).

54 Käsiteltävässä asiassa kyseinen jäsenvaltio on hyväksynyt kahdenlaisia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on tietyn kolmansien ryhmän saavuttamien oikeuksien ja tämän ryhmän perustellun luottamuksen suojaaminen.

55 Ensinnäkin on todettava siitä lainsäädännöllisestä toimenpiteestä, jossa säädetään tiettyä kolmansien ryhmää koskevasta siirtymäajasta näiden kolmansien oikeutettujen intressien suojaamiseksi, että saavutettujen oikeuksien kunnioittamista koskevasta periaatteesta ja luottamuksensuojan periaatteesta seuraa, ettei direktiivin 98/71 17 artikla ole esteenä tällaiselle säännökselle, jos tästä säännöksestä ei seuraa se, että malleja koskevasta tekijänoikeuden suojasta annetun uuden säädöksen soveltamista lykätään huomattavan pitkäksi ajanjaksoksi siten, että estetään se, että sitä sovelletaan tässä direktiivissä säädetystä määräpäivästä lukien (ks. vastaavasti em. asia Butterfly Music, tuomion 23 ja 28 kohta).

56 Tässä yhteydessä sitä, ovatko siirtymäajan kesto ja se kolmansien ryhmä, jota tämä lainsäädännöllinen toimenpide koskee, yhteensopivia unionin oikeuden kanssa, on arvioitava suhteellisuusperiaatteen kannalta.

57 Kyseessä olevan jäsenvaltion toteuttamalla lainsäädännöllisellä toimenpiteellä on siten voitava saavuttaa kansallisen lainsäädännön tavoite eli yhtäältä kolmansien, joita toimenpide koskee, saavuttamien oikeuksien ja perustellun luottamuksen ja toisaalta tekijänoikeuden haltijoiden intressien välisen tasapainon takaaminen, ja toimenpiteen on oltava tältä osin tarpeen. Lisäksi on varmistettava, ettei tämä lainsäädännöllinen toimenpide ylitä sitä, mikä on tarpeen tämän tasapainon takaamiseksi.

58 Kyseistä toimenpidettä voidaan pitää tältä osin asianmukaisena ainoastaan silloin, jos se koskee sellaista kolmansien ryhmää, joka voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen, eli henkilöitä, jotka ovat jo toteuttaneet sellaisten mallien hyväksi käyttämistä koskevia toimia, jotka olivat vapaasti käytettävissä sen lainsäädännön voimaantulopäivänä, jolla direktiivin 98/71 17 artikla on saatettu osaksi kyseisen jäsenvaltion kansallista oikeutta.

59 Lisäksi tällaisen lainsäädännöllisen toimenpiteen on rajoituttava ajanjaksoon, jona nämä kolmannet käyttävät kyseisiä malleja tavalla, joka on näiden kolmansien osalta tarpeen joko toiminnan progressiiviseksi lopettamiseksi siltä osin kuin toiminta perustuu kyseisten mallien aikaisempaan käyttöön tai varastojen myymiseksi.

60 Toimenpide ei ylitä sitä, mikä on tarpeen olemassa olevien oikeuksien välisen tasapainon takaamiseksi, jos siinä ei lykätä tekijänoikeuden suojaa huomattavan pitkäksi ajanjaksoksi.

61 Käsiteltävässä asiassa on todettava sen kolmansien ryhmän, jota vastaan ei voida säännösten mukaan väliaikaisesti vedota tekijänoikeuden suojaan, määrittelemisen osalta, että asetuksen nro 95/2001 ja teollisoikeuskoodeksin 239 §:n säännöksiä voidaan pitää asianmukaisina, koska ne koskevat ainoastaan henkilöitä, jotka ovat saavuttaneet oikeutensa ennen direktiivin 98/71 täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten voimaantuloa.

62 Sen sijaan sitä, ettei tekijänoikeuden suojaan voida vedota kymmenen vuoden pituisena siirtymäaikana, ei voida perustella tarpeella turvata vilpittömässä mielessä toimivien kolmansien taloudelliset edut, koska on ilmeistä, että myös lyhyempi ajanjakso mahdollistaisi toiminnan progressiivisen lopettamisen aikaisemman käytön rajoissa ja varsinkin varastojen myymisen.

63 Lisäksi tekijänoikeuden suojaa koskeva kymmenen vuoden pituinen siirtymäaika näyttää ylittävän sen, mikä on tarpeen, koska tekijänoikeuden suojan soveltamista lykätään huomattavan pitkäksi ajanjaksoksi, kun teoksen suoja-ajasta, jonka pituus on periaatteessa 70 vuotta tekijän kuolemasta, vähennetään kymmenen vuotta.

64 Toiseksi on todettava 15.2.2007 annetun asetuksen nro 10 4 §:n 4 momentista, jossa poistetaan siirtymäaika ja jonka mukaan tekijänoikeuden suojaan ei voida lainkaan vedota niiden mallien, jotka olivat vapaasti käytettävissä ennen 19.4.2001, mukaisesti valmistettujen tuotteiden osalta, että edellä esitetyn perusteella tällaisella toimenpiteellä tehdään tyhjäksi direktiivin 98/71 17 artiklan sisältö, koska toimenpiteellä yleisesti estetään uuden suojan eli tekijänoikeuden suojan soveltaminen. Kyseisellä toimenpiteellä ei myöskään pyritä rajoittamaan kolmansien ryhmää, joka voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen. Toimenpiteellä laajennetaan päinvastoin sen, ettei tekijänoikeuteen voida vedota, soveltamista, koska tämän säännöksen mukaan ei ole tarpeen, että kolmas on ryhtynyt hyväksi käyttämään kyseisiä malleja ennen 19.4.2001.

65 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 98/71 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois joko huomattavan pitkäksi kymmenen vuoden ajanjaksoksi tai kokonaisuudessaan niitä malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, sellaisten kolmansien osalta, jotka ovat jäsenvaltiossa valmistaneet tai myyneet kyseisten mallien mukaisia tuotteita, siitä riippumatta, minä päivänä nämä toimenpiteet oli toteutettu, ja siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

Oikeudenkäyntikulut

66 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Mallien oikeudellisesta suojasta 13.10.1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/71/EY 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois jäsenvaltiossa tai jäsenvaltion osalta rekisteröityjä malleja, joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, koskeva tämän jäsenvaltion tekijänoikeussuoja siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

2) Direktiivin 98/71 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa suljetaan pois joko huomattavan pitkäksi kymmenen vuoden ajanjaksoksi tai kokonaisuudessaan niitä malleja koskeva tekijänoikeuden suoja, joista on tullut vapaasti käytettäviä ennen tämän lainsäädännön voimaantulopäivää, sellaisten kolmansien osalta, jotka ovat jäsenvaltiossa valmistaneet tai myyneet kyseisten mallien mukaisia tuotteita, siitä riippumatta, minä päivänä nämä toimenpiteet oli toteutettu, ja siitä huolimatta, että nämä mallit täyttävät kaikki tällaiselle suojalle asetetut edellytykset.

Allekirjoitukset